

Fælles fødevarerindkøb:

Drop ensretningen og skab værdi, lokal involvering, kvalitet og effektivitet

Økologisk Landsforening, juni 2014

Økologisk Landsforening mener, at fælles forpligtende fødevarerudbud for landets kommuner og offentlige institutioner kan have en række utilsigtede konsekvenser. Så som medføre en forringelse af den offentlige måltidskvalitet, vanskeliggøre lokale producenters vej til lokale køkkener samt skabe en ekstra arbejdsbyrde hos den enkelte kommune. Med andre ord, undergrave både lokal bestemmelse på området og regeringens helt aktuelle investeringer i udbud og køkkendrift, som løfter økologi, nul-spild, lokal fødevarer og madkvalitet.

Baggrund

Som opfølgning på den tidligere regerings aftale med KL om kommunernes økonomi fik SKI ansvar for udarbejdelse af aftaler om fællesindkøb på 15-20 områder, alt fra vejsalt til computere. SKI arbejder i disse dage på en markedsanalyse for et landsdækkende forpligtende fødevarerudbud. Det er imidlertid Økologisk Landsforenings holdning, at en sådan aftale er den forkerte vej at gå, og stik imod målsætninger – og økonomiske investeringer – fra den nuværende og tidligere regering.

Økologisk Landsforening mener, at fødevarer ikke egner sig et forpligtende udbud, da den enkelte kommunes ønsker og behov er meget forskellige og ofte komplekse og ikke lader sig ensrette ind i en overordnet indkøbsaftale. Der er mere kultur, flere værdimæssige spørgsmål og større lokal lyst til involvering på området "mad" end er tilfældet med vejsalt.

Mindre varemangfoldighed, lavere kvalitet

Det fremgår af SKI notat om forpligtende fødevarerudbud, at der er tale om aftaler, der generelt har et smallere standardiseret sortiment end SKI's frivillige rammeaftaler. På fødevarerområdet strider dette princip imod såvel ernæringsmæssige som kvalitetsmæssige målsætninger, herunder behovet for variation, som både vores børn og ældre nyder godt af. Konsekvensen vil være, at bredden og diversiteten i fødevarerudbuddet, som de offentlige køkkener får stillet til rådighed, bliver kraftigt reduceret. Dette arbejder imod de højere håndværksmæssige og kulinariske ambitioner, som blomstrer op lokalt i disse år, ligesom det undergraver fokus på varer i sæson og fra lokalområdet. Det undergraver på den måde præcist de omlægninger, som Fødevarerministeriet i dag fremmer med midler til omlægning i offentlige køkkener, til sundere og mere klimavenlig kost med mere grønt og mindre kød, mindre spil, køb af varer i sæson og med 60 % økologi. En omlægning, der har givet større faglighed, mere håndværk og stolthed hos medarbejder i offentlige køkkener.

Mindre lokal bestemmelse over mad

Med prisen som hovedfokus risikerer vi en ensretning og "discountificering" af de offentlige fødevarerudbud. Gabet mellem den offentlige mad og befolkningens ønsker bliver endnu større, og det i en tid hvor maden i den offentlige sektor er i offentlighedens – kritiske – fokus. Den enkelte kommune har behov for at kunne tilpasse sit udbud, så det passer til netop deres lokale interesser. Der er et stort lokalt engagement i mad, fra forældre til børn i daginstitutioner, til pårørende og brugere i syge/pleje-sektoren. Men også de lokale producenter ser med stor alvor på denne sag – det giver ikke mening, at de ting, der produceres lokalt, ikke kan spises lokalt. Og flere kommuner ønsker at udnytte de muligheder for delaftaler, hvor mindre, også lokale, leverandører kan være med. Fødevarerministeriet har netop investeret 16 mio. kr. i etablering af "Kloge Fødevarerindkøb", der kan bistå de enkelte kommuner i udformning af udbud, der skaber bedre plads til kommunernes ambitioner om mere økologi og flere lokale fødevarer. Efterspørgslen på denne rådgivning fra Madkulturen er overvældende stor. Kommuner ønsker at tænke og handle nyt.

Mindre konkurrence

SKI skriver at der blot vil være én eller få leverandører på hver aftale. Der er få store grossisthuse og en række mindre leverandører der i dag byder ind på offentlige udbud i Danmark. En centralisering af de offentlige udbud, vil sandsynligvis favorisere de største grossistkæder og slå en række små og mellemstore grossister – i særdeleshed de mindre virksomheder, som er specialiseret i økologi – ud af det offentlige marked. Der er allerede meget skarp priskonkurrence, så der er sandsynligvis ingen besparelser at hente ved at tilskynde denne udvikling, hvis man vel at mærke ser på kommunens samlede fødevarerudgifter. Koncentrationen af salg i færre hænder risikerer at give mindre konkurrence, ikke mere. Sverige er landet netop i den situation, som nu er fokus for et større kommissionsarbejde.

Ingen lettelse af arbejdsbyrden lokalt

Det er målet, at man med den nye SKI-aftale vil lette kommunernes arbejdsbyrde. Det mener Økologisk Landsforeningen imidlertid ikke vil ske, måske snarere tværtimod. SKI skal kun stå for den overordnede aftale, det bliver fortsat kommunen selv, der sidder med den daglige drift. Derudover har kommunen ikke samme mandat over for grossisten, hvis kommunens lokale behov ændrer sig, eller aftalen ikke bliver overholdt. En kommune vil ikke selv kunne opsiges kontrakten.

Et vigtigt argument er, at man vil lette arbejdsgangene mht. fakturering i kommunerne. Men fødevarerområdet har mange flere tilfælde af returvarer, varer i restordre m.m. Derfor skal kommunerne alligevel igennem samtlige fakturaer. Risikoen for, at afgørende opfølgning og kontrolfunktioner falder mellem to stole, er overhængende. Der hvor SKI letter arbejdsgangen er udelukkende i udbudsprocessen. Men netop dette stykke arbejde har regeringen afsat 16 mio. kroner til i Kløge Fødevarerindkøb, en indsats der skal give de enkelte kommuner de kompetencer, der er nødvendige for lokalbestemmelse. Kompetencer som bliver umyndiggjort af en stor "one-size-fits-all" aftale.

Ifølge SKI selv, vil de udelukkende fokusere på de større institutionskøkkener. I dag bruger kommunerne ofte de store køkkener som "løftestang" for også at få aftaler for levering til de små køkkener, som næsten ingen leverandører ønsker at betjene. De små køkkener, hvorfra bl.a. de fleste af vores mindre børn får deres mad. Summen af de små køkkener gør, at de fortsat er udbudspligtige, men hvem skal levere til dem, hvis alle de store kunder kommer på en SKI aftale? Indkøb til de mindre køkkener bliver dermed, med store sandsynlighed, dyrere.

Et andet argument er, at SKI vil sikre en bedre service (leverancer m.m.) i udbud. Det er ikke vores opfattelse, at kommunerne har svært ved selv at beskrive denne del af udbuddene.

Konklusion

Økologisk Landsforening mener, at det nye forpligtende SKI-udbud vil være til stor skade for den lokal selvbestemmelse på fødevarerområdet, for økologiske omlægning i landets offentlige køkkener, for lokale indsatser for forbedret madkvalitet og –variation, og samlet set for al den nytænkning og handlekraft, som der er lokalt for den offentlige madkvalitet. Der er en overhængende fare for et ensidigt fokus på pris og store mængder, som presser kvalitet og håndværk (og motivation, og stolthed) ud af de offentlige køkkener og reducerer konkurrence i leverandørkæden, fordi meget få leverandører vil kunne være med. Der er behov for lokal indflydelse og ikke "one size fits all".

Økologisk Landsforening anbefaler:

- At regeringen og KL dropper fødevarer fra den lange liste over vareområder, hvor fælles udbud skal etableres, og dermed at SKI stopper arbejdet med en forpligtende fødevareraftale
- At regeringen, som planlagt, lader "Grøn pulje for lokal afsætning", NaturErhvervstyrelsens ordning for omlægning af offentlige køkkener, samt "Kloge Fødevarerindkøb" under Madkulturen, gøre arbejdet. Man er langt i udarbejdelsen af forskellige løsningsmodeller, og et forpligtende SKI-udbud på fødevarer vil spænde ben for det igangværende arbejde

Vigtige fokusområder:

Uanset hvilken vej man vælger, er følgende fokusområder ekstremt vigtige. Alle udbud bør derfor arbejde med målsætninger på følgende områder:

- Lokal social ansvarlighed
- Lokale miljøkrav
- Vægte kvalitet (50-60 % - således at prisen ikke altid bliver det afgørende)
- Krav om 60 % økologi, ifølge regeringens målsætning, og som understøttelse af såvel SR regeringens og VK regeringens mål om en fordobling af det økologiske produktionsareal i Danmark
- Bredden i vareudbud
- Resultatmål for innovationsfremme
- Målsætning for lokale varer

Nyttige links:

Et link til regeringens og KL aftale om kommunernes økonomi fra SKIs hjemmeside:

http://www.ski.dk/SiteCollectionDocuments/Forpligtende_aftaler/Aftale_om_kommunernes_oekonomi_for_2012.pdf

På SKIs hjemmesiden kan man læse mere om de forpligtende aftaler,

<http://www.ski.dk/viden/Sider/KL---Forpligtende-aftaler.aspx>

Kontakt: Rikke Thorøe Grønning, Food Service Team, rtg@okologi.dk; mobil: 40285856